

Nu & Då

FÖR MEDLEMMAR I VÄSTERVÅLA (SOCKEN) HEMBYGDSFÖRENING

”För en levande landsbygd med känd historia”

2-2019 Årgång 2

Säsongen på Hembygdsgården har börjat

Föreningens årsmöte hölls i Sockenstugan lördagen den 30 mars där två nya styrelseledamöter valdes in efter Hans Philip och Lollo Horn som båda valt att avgå. Vi hälsar Margareta och Mikael Lindholm hjärtligt välkomna till styrelsearbetet och föreningsverksamheten.

Efter sedvanliga årsmötet följde en diskussion bland de ca 35 närvarande medlemmarna om ökat samarbete mellan föreningarna, kyrkan och de lokala företagarna för att få fler besökare/ boende till vår bygd (vilket jag skrev om i Nu & Då nr 3-2018 - sidan 8)

Det bestämdes att styrelsen arbetar vidare med frågan under kommande säsong.

I samband med att det serverades gott kaffe och bröd visade Mats Källstig bilder och berättade om Västervåla på 1900-talet, vilket var mycket uppskattat. Johan Ahlén passade på att

Foto: Lollo Horn

Foto: Lollo Horn

Vill du som inte kunde vara med på årsmötet lämna dina tankar till Johan så skriv till honom via eintresseforening@gmail.com

Hembygdsföreningens styrelse slog även ett slag för vår egen hemsida som är under uppbyggnad, gå via Hembygd.se och sök på Västervåla.

I spalten här intill kan du läsa lite om sommarens aktiviteter, styrelsen återkommer med programmet för Hembygdens dag efter midsommar. Vill du hjälpa till med tex kaffeserveringar, bakning eller mer handfasta saker som att bära bänkar o bord, så hör gärna av dig till styrelsen eller till mig, Vi är tacksamma för all hjälp vi kan få.

Sommarens aktiviteter

Midsommarfirandet börjar med att vi klär midsommarstången och gör buketter till kaffeborden torsdagen den 20 juni kl 17.00.

Ju fler som kommer ju vackrare blir blomsterdekorationerna! Föreningen bjuder på kaffe och smörgås.

Midsommaraftonen den 21 juni börjar som vanligt kl 15.00 med dans kring stången, traditionella lekar, tävlingar, lotterier, kaffeservering och avslutas kl 17.00.

På midsommardagen den 22 juni hålls gudstjänst som vanligt på Hembygdsgården kl 11.00, medtag kaffekorg!

Boka även in en tisdagkväll i juli för att besöka Hembygdsgården i samband med kaffeserveringen efter kyrkans Musik i Sommarkväll den 2, 9, 23 och 30 juli. Hembygdsgården är öppen och vi visar utställningen Kvinnoarbeten Förr i bl a loftbod och storstugans båda våningar från kl 20.00

Hembygdens Dag den 21 juli börjar kl 11.00 med gudstjänst på tunet på Hembygdsgården, vid regn sitter vi i Nötbackslögen)

Därefter börjar kaffeserveringen och musikunderhållning av trubaduren Johan B Andersson, utställningen Kvinnoarbeten Förr samt allehanda aktiviteter för barn och vuxna.

Varmt välkomna!

Lollo Horn

Nästa nummer kommer i september.

Bygdehistoria

Berättelsen om hur Ängelsbergs Konsumtionsförening kom till

Av ABDON JOHANSSON

Några år efter sekelskiftet började en alldeles omotiverad prisstegring av snart sagt alla varuslag att förmärkas i våra trakter. Vi diskuterade ofta - grannarna emellan - om orsakerna till denna förändring, ty någon varubrist förelåg inte, och våra förfrågningar hos våra handlare gav endast negativt resultat.

En dag var jag å yrkets vägnar i färd med arbete i handlare Wahlfeldts butik i Sörby, kom posten med en del brev. Då Wahlfeldt läst ett av breven, slog han det i disken med en ilsken smäll, och mumlade att han hade en grosshandlare i Örebro, som kunde förse honom med de varor han behövde, men han var inte benägen att dansa efter de här herrarnas pipa. Då Wahlfeldt och jag voro väl bekanta och goda vänner, dristade jag mig att fråga vad orsaken var till hans vrede? Joo, sa han: ”Dom vill tvinga mig att öka priset på mina varor, annars blir jag avstängd från köp av dem.”

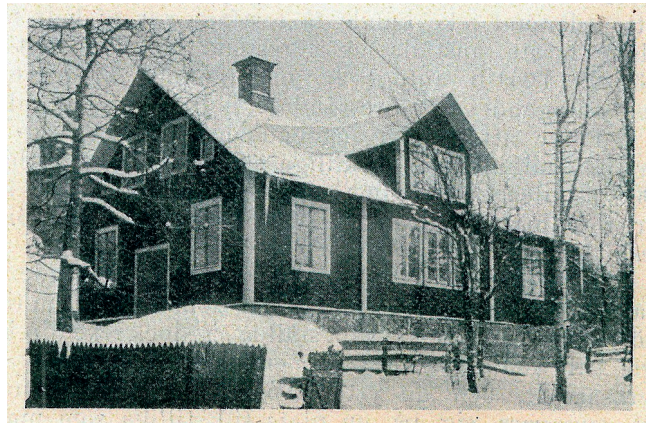
Sedan berättade han utförligt hurusom grossisterna sammanslutit sig i syfte att höja priserna på alla varor, och samtidigt tvinga detaljhandlarna öka varupriserna efter en av dem anvisad linje. De flesta detaljhandlarna såg i arrangemanget en ökad vinst för dem själva i denna anordning, och gick därför villigt med på de nya direktiven.

Men icke alla släppte efter för de nya kraven - därvid nämnde han en handlare som nyligen stängt sin affär, hellre än att var med på någon ny uppskörtning av konsumenterna. Och nu kom min vän till samma beslut, såvida ej Örebrogrossisten höll honom med varor efter de gamla priserna.

Efter dessa värdefulla upplysningar var det en lätt sak att informera grannar och vänner om orsakerna till prisstegringen. Strax efteråt skrev en av mina grannar smidesmästaren Wiktor Hagberg en artikel i Bergslagsbladet, där han funderade om vi möjligen skulle kunna starta en konsumtionsförening, och därigenom få priserna sänkta i någon mån. Det var tydligt att en hel del av befolkningen i WästerWåla längtat efter någon lösning i samma riktning, ty en mängd röster höjdes för att genast starta en förening. En skomakarmästare J.E.Thorgren i Ängelsberg satte genast igång en kraftig agitation för saken.

Snart sammankallades ett möte i Godtemplarlokalen Sörby, där en stor och enig publik förklarade sig redo att på allt sätt stödja den tilltränkta föreningen. En interimsstyrelse med banvakt Mällkist som ordförande tillsattes av mötet. Denna styrelse var snart färdig med sitt förslag till stadgar, lokal m.m.

Ett nytt konstituerande möte utsattes att sammanträda i Godtemplarhuset, Ängelsberg. Lokalen var packad av folk, och under herr Mällkvists rutinerade ledning, dryftades de frågor som interimsstyrelsen föreslagit. Bland de mest debatterade frågorna var kontant eller kredithandel. Kontanthandel segrade dock i omröstningen. Sedan kom frågan om kontanter till hyra, inköp av varor, jämte andra omkostnader, och beslöts att en första insamling skulle företas redan under mötet. Resultatet av denna insamling blev 50 kronor. Då steg en av tvivlarna upp och framhöll i drastiska ordalag hur det brukar bli med en hel del företag, som startas i berusningens ögonblick och drar en hel del folk med sig, vilka vid närmare eftertanke finna att de dragits med i något som de i fortsättningen inte vill vara med om. Sedan pekade han med ett visst förakt på den lilla lådan med de 50 kronorna i: ”Vad är det där att komma med då man ska starta handel och vräka gamla handlare ur sin fasta ställning. Talet gjorde ett visst intryck, men ordförande räddade stämningen genom att föreslå val av styrelse. ”Det blir deras sak att se till hur det skall bli med finansieringen av företaget.” Styrelsevalet utföll så att till ordförande omvaldes banvakt Lars Mellkvist. Övriga blevo: skomakarmäst. J.E.Thorgren, brukssmederna Anders Andersson och Paul Karlsson, rättare Carl Jakobsson, Ängelsberg, smidesmästare Wiktor Hagberg och målare Abdon Johansson, Kvarnvreten, Sörby.

Föreningens första lokal - Tvättstugan

Foto: Arkivbild - Mats Källstig

Det första styrelsen beslöt var att kalla Herr Rosling, medlem i det nystartade Kooperativa Förbundet till en föreläsning, för att få höra hans mening om saken, och få pålitliga direktiv.

Han kom snart, och höll en mycket upplysande föreläsning om konsumtionsföreningar och deras möjligheter att hävda sig i kampen mot det starkt kartellbundna handelsskräpet. ”Ännu finns det grossister som det går att köpa av för rimliga priser.” Därför manade han oss till gott mod - att hävda kontantprincipen och antaga förbundets

Bygdehistoria

mönsterstadgar. Då fattade en del tveksamma nytt mod och anteckningen om kontantinsatser mot 5 procents ränta blev allmän bland de församlade. På kvällen samlades styrelsen i ett rum i stora hotellet (numera Bergslagsgården), där Rosling blev provvryttare med ett rikhaltigt lager. Som vi tyckte att priserna voro rimliga, köpte vi för över tusen kronor av honom.

Betalningen var den vanliga - tre månader. Varor skulle komma från de grosshandlare som ännu vågade sälja åt kooperativa föreningar. Att leverera kött å fläskvaror utsågs slaktare Bark i Norberg. Vår första butik inreddes i en liten kammare i det hus där den lilla bokhandeln existerar. Denna kammare stod med en trappa i förbindelse med en tvättstuga med cementgolv. Den - tvättstugan vill säga - fick tjänstgöra som magasin och källare.

Konsumföreningens andra lokal - Jordvåningen

Foto: Arkivbild - Mats Källstig

Denna lägenhet fick vi hyra av stora hotellets ägare. En bur för fotogenfatet uppfördes i parken utanför. Nu kom frågan om föreståndare. Vem var lämplig till det? (En del gamla inom föreningen menade att en snäll människa gott kunde ta hem lite varor och dela ut dem alldeles gratis. Att avlöna föreståndare och expedit var inte rimligt, ty då blev det ju lika dyrt som i andra handelsbodar! Men nu fanns det inte någon så snäll människa. Förr hade det ju hänt att någon tilltagsen person köpt hem en tunna sill och en låda russin, detta mest för, att för egen del få billigare vara. För att undvika att varan blev gammal och onjutbar delade de med sig åt grannarna för inköpspriset. Detta sätt användes verkligen sporadiskt av en och annan. Dessa förslag kullkastades dock snart av vår energiska ordförande genom att förklara, att här var fråga om mer än en tunna sill). Jag har inskjutit denna parantes för att visa hur mycket som ville komma i vägen och väcka oro i mångas sinnen.

Styrelsen sammanträdde alltså en dag hemma hos ordförande. Där dryftades föreståndarfrågan, och

efter åtskilliga om och men, valdes skomakarmästare J.E.Thorgren till föreståndare. Han hade, såsom varande skohandlare en viss vana i yrket. Efter vederbörligt klubbslag i föreståndarvalet kom nästa fråga av ordförande: ”Och sedan behöver vi en expedit. Kan i nämna någon passande - en som inte blir för dyr?”

Vi från södra sockendelen nämnde en fröken Agusta Bovin som för en tid sedan återkommit från Amerika. Hon var allmänt känd för sin hederlighet och ordentlighet. Vi föreslog att hon borde tillfrågas innan hon sökte någon annan plats. Det blev även hela styrelsens beslut och vi lyckades verkligen få henne till expedit. Hon åtog sig platsen för två kronor om dagen.

Härmed ansågs vi oss äntligen vara i hamn, och kunde få ta igen oss litet efter de många

sammanträdena som ofta följde tätt på varandra. Butiken öppnades alltså. Det var år 1906. Till en början två gånger i veckan, sedan tre gånger, ty kunderna blevo flera och varusorteringen fylligare. Det kunde väl bli litet gnissel ibland men det gick snart över. I julveckan blev det för mycket för fröken Bovin, varför jag fick order att vara där och hjälpa till med diverse. Alla skulle ha fotogen till julen, extra köttvaror och helgdagsmat av alla sorter, jämte mycket annat som behövde langas upp ur magasinet. Allt sådant kom på min lott och kommersen gick glänsande - efter vårt sätt att se.

Vid nyåret var det inventering enligt gängse sed. Sedan kom frågan om granskning av böckerna för att se hur ställningen gestaltade sig, ty vi

måste ju redovisa vårt fögderi inför årsmötet i mars. ”Jaha,” sa Mällkvist, vänd till föreståndaren, ”har du böckerna mä dej, så ska vi se på dom mens vi ä samlade?” ”Ja, böckerna - jag har inga böcker” sa Thorgren halvgråtande. Jag försökte ta en kurs i bokföring, men jag hann inte med allt. Jag har ju mitt skomakeri å min skohandel å så kom det så mycket provvryttare* i skor å för butikens räkning, å inköp å hemskaffning från järnvägen, så jag hann inte mer.”

Detta var stora skrällen. - Där stod vi nu utan någon idé om vad vi skulle ta oss till. ”Har du papperen i behåll då” röt Mällkvist. ”Jo det har jag” - ”Nu går det nog för oss som det gick för styrelsen i Borlänge konsumtionsförening,” fortsatte Mällkvist, - ”som fick krypa i kurran allihop, när det befanns att som inte fört böcker. Jo det här var fint!” Vi voro begripligt nog skräckslagna allesammans. Fängelse - bevare oss, det måste bli någon råd.

Fortsättning följer i nästa nr.

*”Provvryttare” sade man, med en något nedsättande ton, om handelsresande. (reds anm.)

Företag i bygden och Bildgåtan

En liten sommarstuga

För sista gången satt jag på balkongen hemma hos Lena Carsall i hennes livsverk, Englarö. Jag njöt av hennes underbara citronbullar och jordgubbs-saft medan hon berättade om hur allt började.

Lena arbetade som turist- och butiks-ansvarig på Skultuna Mässingsbruk, var nyskild, bodde i en lägenhet i Västerås och längtade efter en liten sommarstuga någonstans...

Produktionschefen på Skultuna tog henne med till Ängelsberg för att visa ett hus som han ville sälja.

Lena baxnade inför det väldiga huset med massor av rum, tinnar och torn och en enorm trädgård... nej, det var alldeles för mycket för en person att klara av, dessutom hade hon aldrig bott på landsbygden.

Men ändå kunde hon inte låta bli att åka till Ängelsberg efter jobbet, flera gånger, för att känna in huset och atmosfären.

1995 sade hon upp lägenheten och flyttade in i sitt Englarö och tänkte "Vad har jag gett mig in på?!"

Nåja, jag ger det en chans, annars är det ju bara att sälja."

Foto: Lollo Horn

Hon fortsatte sitt arbete på Skultuna till 2000 och tog sedan ett sabbatsår, upptäckte Ängelsbergs intressanta historia och läste allt hon kom åt. Lärde sig baka och experimenterade med olika recept, kastade och bakade igen och hittade så småningom ett koncept som passade hennes nisch i tillvaron.

Lena testade sina idéer på sina väl inarbetade kontakter inom bussresebranschen som genast hakade på och såg möjligheterna i ett berättarcafé i vackra Ängelsberg.

Första året kom 112 busslaster! Lena gick upp i svinottan, bakade, dukade, tog emot gäster, serverade, kåserade om bygden, hälsade välkommen åter, diskade, städade, tvättade och strök....

Sommaren 2001 öppnade café Englarö även för allmänheten, bussarna fortsatte komma under deras högsäsong, vår och höst och gästerna handlade dessutom i den fina inrednings- och presentbutik som hon inrett i källaren.

Lena ville även ha verksamhet på vintern och kläckte tillsammans med sin väninna, Ulla-Britt idén om Glitter & Glamour då Ulla-Britt har mycket kontakt med modevärlden genom att hennes dotter var stjärnmannekång hos Eileen Ford. Sagt och gjort, de åkte till Stockholm och köpte in kläder, accessoarer och samlade ihop väninnor för att testa om detta var möjligt att driva kommersiellt.

Gästerna bjöds på en gourmettallrik, dryck, kaffe och kaka medan Lena kåserade om Ängelsberg, Ulla-Britt mannekångade, berättade om kläderna och bytte till nytt medan Lena fortsatte betätta om konstnärskollonin.

Därefter fick gästerna möjlighet att prova och köpa kläderna. Vilken succé, gästerna ville boka in sig med arbetskamrater och väninnor, både tidig vår och sen höst. Nu hade Lena skapat ett lönsamt och hållbart heltidskoncept.

Dessutom lyckades hon förhandla med Tåg i Bergslagen om att gästerna som kom med tåg fick gratis hemresa om Lena satt sin stämpel på tågbiljetten. Detta innebar att hon kunde ha en grupp kl 12.00 och en kl 17.00, 5 dagar i veckan.

Lena blev pensionär vid 65 års ålder, ville ta det lugnt... Cafédelen hade smakfullt omvandlats till 2 sovrum, salong, kök och badrum för de vuxna barnen, men Lena fick sååå tråkigt.

Tillsammans med sin mångåriga kärlek Jan-Gunnar öppnade hon B&B och så var det full fart igen. Första gästen som ringde och sa "Hi, I'm Mike from Hawaii and I want to book a room..." Det visade sig att han och frun hade som mål att besöka alla världsarv i världen och fann Englarö på nätet när Ängelsbergs Bruk stod på tur.

Nu är Englarö sålt till Amelie Sjöstrand och Linus Glansholm, ett yngre par som kommer att fortsätta B&B, de övertar huset samt inventarier och kör vidare den 25 juni under namnet Ängelsbergs Pensionat.

Vi önskar Lena och Jan-Gunnar en härlig pensionstillvaro och tackar för att ni berikat bygden med smakfullhet, underbar personlig service och vänlighet som gjorde att man kände sig speciell när man gästade er.

Lollo Horn

Bildgåtan

Vad tror du detta är för pryl?

Sänd svaret till mig; Lollo, via mail

lob@varbacka.se

eller sms på

070-6053560.

Saknar du mobil, lämna röstmeddelande på min telefon,

glöm inte uppge namn o telnr.

En trisslott står på spel, Lycka till!

